

Mersin Üniversitesi Dil ve Edebiyat Dergisi, MEUDED, 2025; 21(1), 43-48.

Kitap İncelemesi/Book Review

Deutscher, G. (2019). *Dilin Aynasından - Kelimeler Dünyamızı Nasıl Şekillendirir?* Metis Yayınları. 1. Baskı. 296 sayfa. ISBN 9789753428910

Kerim Gedik¹

Yıldız Teknik Üniversitesi

ORCID ID: 0009-0004-2739-2558

Abstract: Guy Deutscher's *Through the Language Glass: How Words Shape Our World* explores the relationship between language, thought, and perception. The author argues that language is not merely a communication tool but a framework that shapes how individuals perceive and interpret the world. By examining topics like color perception, spatial orientation, gender distinctions, and grammatical structures, Deutscher demonstrates how language influences cognition. The section on color perception discusses how languages with more extensive color vocabularies enable speakers to distinguish colors more precisely. Drawing on Homeric poetry, Deutscher illustrates how ancient Greek speakers may have struggled to differentiate between blue and green. In the chapter on spatial orientation, the author examines how languages with specific directional terms enhance speakers' spatial awareness. Regarding gender, he highlights how gendered words in certain languages shape perceptions of masculinity and femininity. Deutscher emphasizes that language is a dynamic entity, constantly evolving and reshaping its influence on thought. The book offers compelling insights into how language not only reflects but also molds human cognition, making it a

²Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencisi, kerimgedik07@gmail.com

Gönderim tarihi: 14 Ocak 2025; Kabul tarihi: 17 Nisan 2025

Kaynak gösterimi: Gedik, K. (2025). [Kitap İncelemesi: Dilin Aynasından - Kelimeler Dünyamızı Nasıl Şekillendirir?]. *Mersin Üniversitesi Dil ve Edebiyat Dergisi*, 21(1), 43-48.

valuable read for anyone interested in linguistics and cognitive science.

Key words: *Language, Perception, Cognition*

Öz: Guy Deutscher'ın *Dilin Aynasından: Kelimeler Dünyamızı Nasıl Şekillendirir?* adlı kitabı, dilin düşünce ve algılar üzerindeki etkisini incelemektedir. Yazar dilin yalnızca bir iletişim aracı olmadığını, aynı zamanda bireylerin dünyayı algılama biçimlerini ve düşüncelerini şekillendirdiğini savunmaktadır. Kitap renk algısı, yön kavramı, cinsiyet ayrımları ve dilin gramer yapıları gibi farklı alanlardan örnekler sunarak bu ilişkiyi açıklamaktadır. Renk algısına dair bölümde, dillerin renk adlandırmalarıyla bireylerin renkleri ayırt etme yeteneklerinin nasıl bağlantılı olduğu tartışılmaktadır. Homeros'un şiirlerinden yola çıkılarak antik Yunan'da mavi ve yeşilin ayırt edilmekte zorlandığını göstermektedir. Yön algısı bölümünde, dillerin yön terimlerine sahip olma düzeyinin mekânsal algıyı nasıl etkilediği incelenmektedir. Cinsiyet ayrımı kısmında ise kelimelere yüklenen eril ve dişil anlamların cinsiyet algılarına katkıda bulunabileceği vurgulanmaktadır. Deutscher, dilin sabit bir yapı olmadığını ve sürekli değiştiğini belirtmektedir. Bu değişimin, düşünce üzerindeki etkilerini de dinamik hâle getirdiğini vurgulamaktadır. Kitap, dilin algılarımızı nasıl şekillendirdiğini anlamak isteyenler için etkileyici bir kaynak sunarken insan düşüncesinin dil aracılığıyla sürekli geliştiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar sözcükler: *Dil, Algı, Düşünce*

1. GİRİŞ

Guy Deutscher'ın "Dilin Aynasından Kelimeler Dünyamızı Nasıl Şekillendirir?" adlı kitabı, dilin insanlık tarihi içerisinde toplumlar boyu yaşadığı değişimi ve dilin toplum üyeleri üzerindeki etkisini ele alan bir dil kitabıdır. Yazarımız dil ile insan düşüncesinin nasıl şekillendiğini, dilin kendi dönüşümüyle algılara, zihinsel süreçlere nasıl etki ettiğini incelemektedir.

Kişinin anadilinin düşünceleri üzerindeki etkisine dair tartışmaları aktararak dilin kültürel öğeleri taşıyıp aktarmak dışında o kültürün kendi kabulleriyle bizi sınırladığı bir unsur olabilir mi, iki farklı dili konuşan iki kişinin dünyalarındaki farklılıkların ne kadarı dil kaynaklı olabilir sorularını irdelemektedir.

Kitabın renklerle ilgili bölümünde yazar, dillerin sahip olduğu renk paletlerinden bahsetmektedir. Kendi dilinde mavinin her tonuna dair

farklı kelimelere sahip olan bireyin, yaşadığı toplumun dilinde renklerle ilgili daha az sözcük bulunan bir bireye kıyasla renkleri daha ayrıntılı biçimde ayırt edebileceğini ifade etmektedir. Ayrıca bazı dillerde temel renkler için daha az kelime bulunduğunu, İngilizcede 11 temel renk kelimesi yer alırken bazı yerel dillerde bu sayının yalnızca üç ile sınırlı kaldığını belirtmektedir. Bu farklılığın bireylerin renk algısını keskinleştirebileceği ya da sınırlandırabileceği vurgulanmaktadır. Deutscher'e göre diller renkleri nasıl adlandırıyorlarsa insanlar da renkleri o şekilde algılıyorlar yani bir dilde daha fazla renk tanımı varsa o dili konuşan insanlar da renkleri daha belirgin algılamaktadır.

Deutscher, Homeros'un şiirlerini incelemiş ve bu şiirlerde yeşil ile mavinin sıklıkla birbirinin yerine kullanıldığını tespit etmiştir. Buradan hareketle dönemin Yunanca konuşan insanların maviyi ve yeşili ayırt etmekte zorlandıkları sonucuna varmıştır. Yazar o çağın insanların mavi ve yeşil renklerini birbirinden ayırırken zorlandıklarından ötürü, dönemin şairi Homeros'un da bu renkleri aynı anlamı kastederek kullandığını söylemektedir. Bu renk kullanımından yola çıkarak Homeros'un şiirlerinin, o dili konuşan insanların renk algısını yansıttığını ve dillerin renk algısı üzerindeki etkisini gösteren bir örnek olduğunu ileri sürmektedir. Deutscher'a göre dil renkleri nasıl adlandırmışsa, insanlar da renkleri o şekilde görmektedir.

Yön algısıyla ilgili kısımda Deutscher, bazı dillerin yön kavramlarını daha az sözcükle ifade ettiğine dair örnekler sunmaktadır. Ancak dil yalnızca yönleri adlandırmak için bir araç değil, aynı zamanda mekânsal algıyı şekillendiren temel bir unsurdur. Yönler için farklı sözcüklere sahip olmak, bireylerin yön algılarını doğrudan etkileyebilir. Örneğin Guugu Yimithirr gibi coğrafi yönleri temel alan bir dili konuşan kişiler yön kavramlarını mutlak koordinatlara dayandırarak ifade ettiklerinden, gelişmiş bir yön algısına ve buna uygun hafıza örüntülerine sahip olabilmektedir. Bu durum dilin yön algısı üzerinde belirleyici bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Yazarın örnek olarak verdiği dillerden bazıları, yönleri ifade etmek için mutlak yön kelimeleri kullanmaktadır. Ancak bu durum yön algılarının daha zayıf olduğu anlamına gelmemektedir. Örneğin Guugu Yimithirr dili, yön belirtirken sağ ve sol gibi göreceli terimler yerine mutlak yönleri (kuzey, güney, doğu, batı) kullanmayı zorunlu kılmaktadır. Bu dilin konuşanları, çevrelerini sürekli analiz etmek ve yönlerini belirlemek zorunda oldukları için gelişmiş bir yön algısına sahip olabilmektedir. Benzer şekilde Tzeltal dilini konuşanlar da yön kavramlarını coğrafi eğime dayandırarak ifade etmektedir. Tzeltal halkı yön tariflerini

yaparken "yokuş yukarı" ve "yokuş aşağı" gibi terimler kullanır ve bu mekânsal referans sistemini içselleştirmiştir. Levinson'un araştırmalarına göre gözleri bağlanan bir Tzeltal konuşuru, tamamen karanlık bir odada çevresinde defalarca döndürülmesine rağmen hâlâ "asıl yokuş aşağı" yönünü doğru şekilde gösterebilmektedir. Deutscher, bu örnekleri sunarak dilin mekânsal algıyı nasıl şekillendirdiğini göstermektedir. Ancak yazarın vurguladığı nokta, dilin yalnızca yön algısını tanımlamak için bir araç olmadığı, aynı zamanda bireylerin mekânı nasıl düşündüğünü de etkileyen bir unsur olduğudur.

Cinsiyet ayırımına dair kısımdaysa kelimelerin cinsiyetlerinin olmasının insanların cinsiyet algısını daha da belirginleştirdiğini iddia etmektedir. Buradaki sorun ise kavramlara cinsiyet yüklemenin belli bir kuralının olmamasıdır ve bu da bir toplumda dışıl olan ifadenin başka bir toplumda eril ifade edilmesi bu kişilerin o kavramı algılama şekillerini etkiler mi? gibi soruları ortaya çıkarmaktadır. Deutscher dillerin cinsiyet ayırımlarının olası sonuçları üzerine yorumlar yaparken, bazı ayırımların kadın erkek ilişkisi üzerinde eşitliği bozucu engeller olabileceğini söylemektedir.

Kitap dilleri fiil çekimi bakımından da inceler. Yazar bazı dillerdeki kip kullanımlarıyla ilgili olarak İngilizlerin şimdiki zaman kipiyle art arda gelecek zaman anlamı taşıyan cümleler kurabileceklerini, bazı dillerin geçmiş zamanı yakın ve uzak geçmiş olarak ayırdıklarını, bazı dillerinse bazı zamanları hiç kullanmadığını gözlemlemiştir. Gelecek zaman kipini hiç kullanmayan toplumların gelecek zaman algısının bundan etkileneceğini söylemektedir. Kitapta "Çalışkan milletlerin dillerinde diyordu Herder, "bol miktarda fiil kipi vardır; daha gelişmiş milletlerin dillerindeyse pek çok isim soyut kavramlara dönüşmüştür". Kısacası bir milletin düşünce yapısını en iyi yansıtan şey dilinin fizyonomisidir." şeklinde başka bir yazardan alıntı yapmıştır. Fiil çekimlerinin de dünyayı algılamak ve harekette bulunmakta etkileri olduğunu söylemektedir.

Daha az gelişmiş toplumların dil yapısının daha basit olacağı iddiasını da incelemiş ve "Basit kabilelerde konuşulan yüzlerce dilin derinlemesine incelenmesi sonucunda, tek bir kabilenin dilinin bile "Ben var uyumak burada" gibi bir düşük düzeyde olmadığı görülmüş." şeklinde yorumlamıştır. Deutscher için toplumların nesiller boyu izlerini taşıyan hiçbir dil basit olarak adlandırılmaz, hepsinin belli düzeylerde karmaşık bir yapısı vardır. Bu karmaşık yapıların ise eşit düzeyde olmasına gerek olmadığını söylemektedir.

Deutscher, dilin insanların dünyayı algılama biçimini belirlediğini, dilin yapısına göre dünyaya bakış açısını etkilediğini savunur. Ona göre renk ve cinsiyet gibi kavramlar üzerinden ilerleyen dil yapıları, dünyayı algılama ve yorumlama şeklimizi derinden etkiler.

2. DİL VE DÜŞÜNCE

Yazarın kitap boyunca sormakta olduğu temel soruyu tekrar ele almak gerekir: Kişinin anadili, dünyayı algılama biçimini ve düşünce tarzını şekillendirmekte midir? Eser, bu soruya farklı dilbilimsel bulgular ve kültürel örnekler ışığında yanıt aramakta ve dilin yalnızca bir iletişim aracı değil, aynı zamanda dünyayı algılama biçimimizi etkileyen bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır. Kitapta sunulan örnekler, farklı dillerin kendilerine özgü dilbilgisel yapıları ve içerdiği kavramlarla düşünce süreçlerini nasıl şekillendirdiğini göstermektedir.

Bu bağlamda dilin yalnızca bir anlatım aracı değil, aynı zamanda bireyin dünyayı kavrayış biçimini yönlendiren bir sistem olduğu vurgulanmaktadır. Düşünce ve dil arasındaki etkileşim, bireylerin çevrelerini nasıl algıladıklarını ve anlamlandırdıklarını belirli ölçülerde şekillendirmektedir. Kitapta, kimi durumlarda dilin düşünceyi sınırlayabileceğine dair görüşler de ele alınmaktadır. Belirli kavramlara dair kelimelerin eksikliği, o kavramların zihinsel temsillerini oluşturmayı zorlaştırabilir. Ancak dilin sınırları ne kadar dar olursa olsun, düşüncenin mutlak bir biçimde bu sınırlara hapsolmadığı ifade edilmektedir.

Bu noktada Orwell'in 1984 adlı romanında ortaya koyduğu "Newspeak" kavramı örnek olarak verilebilir. Orwell'a göre belirli kelimelerin yok edilmesi, insanların belirli düşünceleri ifade edemez hale gelmesine ve dolayısıyla bu düşüncelerin zamanla yok olmasına yol açacaktır (Orwell, 2019). Guy Deutscher, kitapta yaptığı incelemeler sonucunda dilin düşünce üzerinde büyük bir etkisi olduğu sonucuna varmaktadır. Fakat kitapta da vurgulandığı gibi, düşünceler yalnızca kelimelerle sınırlı değildir. Açlık kelimesi dile dahil edilmese bile açlık deneyimi sürecektir, nefretin dilde doğrudan bir karşılığı olmasa dahi bireyler bu duyguyu yaşamaya devam edecektir. Dolayısıyla dil, düşünceyi tamamen belirleyen bir unsur olarak değil, onu şekillendiren ve yönlendiren bir yapı olarak değerlendirilmektedir. Sonuç olarak *Dilin Aynasından* adlı eser, dilin düşünceyi şekillendirme gücünü ele alırken, bu ilişkinin mutlak bir belirleyicilik içermediğini vurgulamaktadır. Dil, bireyin dünyayı algılamasında önemli bir rol

oynamakta; ancak düşünceyi kesin sınırlarla belirleyen sabit bir yapıdan çok, kültürel ve bilişsel bağlamlara bağlı olarak sürekli değişen dinamik bir sistem olarak değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Deutscher, G. (2019). *Dilin aynasından: Kelimeler dünyamızı nasıl şekillendirir?* Metis Yayınları.
- Orwell, G. (2019). *1984*. Can Yayınları.